

Bericht van de uitgever	9
Désanne van Brederode	11
Mark Cloostermans	20
Luc Coorevits	30
Michiel Cox	32
Yannick Dangre	38
A.H.J. Dautzenberg	44
Jan Declair	50
Jozef Deleu	51
Leen van Dijck	54
Cherry Duyns	58
Arjen Fortuin	61
René Franken	71
Maarten 't Hart	75
Ivo van Hove	84

Tom Lanoye	86
Dirk Leyman	100
Wim Opbrouck	124
Astrid H. Roemer	128
Dirk Roofthoof	133
Mark Schaevers	140
Peter Terrin	147
Margot Vanderstraeten	150
Stephan Vanfleteren	157
Christophe Vekeman	161
Dimitri Verhulst	164
L.H. Wiener	171
Bibliografie	174

BERICHT VAN DE UITGEVER

Ofschoon zelf een verwoed briefschrijver, heeft Jeroen Brouwers een hekel aan brievenbundelingen. De meeste brievenedities, ook van bewonderde schrijvers, vond hij vervelend en saai, zo zet hij uiteen in het bericht 'aan de lezer' van zijn volumineuze 'breviarium' *Kroniek van een karakter*, dat in 1986 en 1987 in twee delen verscheen en dat brieven bevat uit de periode 1976-1986. Brouwers legt in het bericht aan de lezer dan ook uit hoe hij te werk is gegaan om niet alleen een verzameling brieven te ontsluiten, maar om een 'ongeretoucheerd zelfportret', een 'autobiografie in briefvorm' te presenteren.

Over het genre van de brief is hij aanmerkelijk positiever dan over de verzameling. De brief begint met een aanhef en eindigt met een groet en de naam van de schrijver, maar het deel daartussen is nauwelijks aan regels gebonden, zo zag hij in toen hij als tienjarige op kostschool iedere zondag verplicht een brief naar huis moest schrijven, waar hij overigens nooit antwoord op kreeg. 'Van alle genres in de schrijverij is de brief de vrijbouter.'

Die vrijheid gaven we de schrijvers van de brieven in *Aan een karakter* maar al te graag. Jeroen Brouwers wordt op 30 april 2020 tachtig jaar, feliciteer hem, bejubel hem, bekritiseer hem, zeg wat je hem wil zeggen. We vroegen het een gezelschap van schrijvers, kunstenaars en letterkundigen van wie we vermoedden dat ze affiniteit hebben met het werk van Brouwers, of met hem zelf.

Het resultaat is deze kakofonie van stemmen die geheel onbedoeld Brouwers' gelijk aantoonde: de brief onttrekt zich aan alle restricties en voor de goede verstaander zijn hier de contouren van een biografische schets zichtbaar.

Waarde jarige,

De eerste – en tevens laatste – keer dat ik uitgever Ronald Dietz wat langer en vooral persoonlijker ontmoette, was zijn terugkerende gespreksonderwerp: Jeroen Brouwers. Ik wist toch wel wie dat was? Dat wist ik: je boeken waren op de middelbare school geregeld aan de orde gekomen, sommige vrienden waren idolaat van *Bezonken rood*. Raar, maar als ze erover spraken, sloeg hun enthousiasme niet op me over.

Wellicht dat dit door het adjectief ‘bezonken’ kwam. Drossem zag ik voor me.

Een lege fles, een leeg glas, droge, zwartpaarse poederwijn op de bodem, iemand die er nog een laatste maal in staart, ontredderd. Op is op. Dat was het dan.

En ik, ik wilde juist schuimend overlopen, het bloed in de aderen voelen spuiten en kloppen en kollen, onrustig, op het vulkanische af.

De woede van Dietz betrof niet dit boek, ook geen andere roman van jouw hand: nee, Brouwers, de on dankbare hond, had een eigen literair tijdschrift uit-

gegeven, een schotschrift, een pamflet, you name it... ‘*Feuilletons*, een “extra edietzie”, hah-hah, flauw hè...?’ gromde en kreunde hij. En of ik alsjeblijft die glimlach van mijn fraaie gezichtje wilde halen, want dit was niet leuk, dit was ronduit vals, begrijp je? ‘Vals! Gemeen! Kinderachtig! Duivels! Draaien en liegen, en mij, mij wegzetten als...’

Ik zal wel hebben geknikt, ernstig. Meewarig. Oude ego’s troosten was, zo rond mijn vijfentwintigste, een specialiteit geworden. *I guess you could say I’ve a call*. Al bedoelde Sylvia Plath daar in ‘Lady Lazarus’ heel wat anders mee. Goddank werd ik bijtijds van deze roeping gered, nota bene door de criticus die na lezing van mijn debuut openlijk om een teiltje smeekte.

Bij hem op de doorgezakte bank, te midden van stapels boeken, kwam jij (hoe kan het ook anders) opnieuw ter sprake. En plotseling zeilde de extra edietzie door de lucht, belandde op mijn schoot. Cowboy, de zwart-wit gevlekte kat, stoof weg, Arjan verdween naar zijn schrijfhok: geen idee welke recensie hij onder handen had, maar ik weet wel dat hij om de paar regels terugkwam, de kamer in, grijnzend. Zie je wel? Hij kende me toch?

Verdomme ja, wat was dit heerlijk vilein, iedere bladzijde buikpijn van het lachen, zinnen die ik wel tienmaal herlas, soms hardop, om halverwege weer in snikken uit te barsten. Bezonken? Dit was geen

geestigheid meer, maar middenrifgymnastiek voor gevorderden, de bank schokte, de vloer, en verderop hoorde ik Arjan meelachen, de tweede stem, terwijl hij probeerde door te typen. Meer van zulke soms goddelijk kinderachtige polemieken trok hij uit de kast, ik wist niet dat iemand met zoveel hete liefde kon zieken en haten en zijn gif kon spuien, en dat dit gif in de juiste dosis voor zulke langdurige lachkicks kon zorgen. De wijn in mijn glas, de smeulende sigaret in de asbak – ze bleven onaangeroerd. Zelfs opstaan werd een kunst, zo slap had ik mezelf al gelachen. Alcoholarm en toch: bijna beschonken. Dood.

Hoe graag ik ook nog met consideratie wilde denken aan die arme Dietz, aan die arme vijanden en slachtoffers van mijnheer Brouwers, het lukte me niet meer. Eigenlijk mochten deze mensen blij zijn dat hun bestaan niet enkel door iemand was opgemerkt, maar ook betekenis had gekregen.

Dat iemand had gezien, gehoord, hoe grandioos ze vorm gaven, onafgebroken, zelfs in hun niezen en gapen, hun slokken en schrokken, in hun namedropping, hun citeren, hun koketteren, aan het typetje dat ze eigenlijk waren.

Maar de keerzijde van zulke ervaringen is natuurlijk: vrees. Want wat nu, als ik jou zelf een keer ontmoette en dan het verkeerde deed of zei, op het verkeerde moment, op de verkeerde manier? Wat, als je een volgend schotschrift zou wijden aan een persoon

die ik heel graag mocht? En wat, als ik dan weer zo onbedaarlijk moest schaterlachen?

‘Ga nou maar, je hoeft echt niet bang te zijn. En Thomas Verbogt en oom Zeeman zijn er ook nog.’ (Wijlen Michaël Zeeman heb ik nu eenmaal altijd oom genoemd, dat leek me gezond en veilig.)

Met de genoemde heren had ik deel uitgemaakt van de jury van de Multatuliprijs, en de vergaderingen waren gemoedelijk maar helaas erg snel verlopen: we waren het er unaniem over eens geweest dat de prijs naar de roman *Geheime kamers* moest gaan en straks, straks was de uitreiking dus en zou ik jou voor het eerst ‘in het echt’ zien, de schrijver die de hogere ontmantelkunst niet enkel in de vingers had, maar ook zo moedig bleek om zichzelf aan te wijzen als het kwetsbare, sentimentele, verlatingsbange, innig liefhebbende, verheven fabulerende jongetje dat zo luid kon roepen dat de keizers om hem heen geen nieuwe, nee, helemáál geen kleren droegen. Het door ons gekozen boek was fictie, met scènes zodanig tot in de soms lullige details aangekleed dat je de kamers en gangen en vertrekken, hun sfeer en spanning, stof en as bijna kon ruiken. Maar onder, achter en in al deze decors verloren de personages geleidelijk decorum – wat ze ditmaal niet potsierlijk maakte, om te lachen en om uit te lachen: ik had gehuild van stille wanhoop, een getuige tussen coulissen en

kamerplanten. Om daverende hoop, vergeefsheid en mislukking en vooral om de tedere pen die deze stemmingen hun bestaansrecht gaf, zonder zogenaamd wijze, volwassen relativering, maar ook zonder melodramatisch, humorloos zelfbeklag.

Bang om jou te ontmoeten was ik inmiddels dus niet meer. De vrees betrof een andere: nog maar kort voordat ik van huis vertrok, waren er twee vliegtuigen door de Twin Towers in het wtc van New York gevlogen, in het journaal viel geregeld het woord Beurs, de prijsuitreiking vond ook plaats in de Beurs, die van Berlage weliswaar, maar dan nog, het was allemaal vreemd en raar en ook wel spannend en eenmaal in de al bijna donkere zaal zat oom Zeeman als een heuse journalist op een heuse smartphone ('BlackBerry' heette zo'n ding toen nog) de eerste berichten te lezen, terwijl Verbogt en ik mochten genieten van zijn fluisterende voorleesstem, die zulk episch wereldnieuws nog extra gewicht gaf.

Van de uitreiking van de andere Amsterdamse kunstprijzen herinner ik me weinig. Dat kwam niet eens door de aanslagen, maar door de ontmoeting, tijdens de feestelijke borrel na afloop, met jou. Anders dan de meeste andere aanwezigen en laureaten, verbond je de aanslagen niet met het feest. Het waren simpelweg twee gebeurtenissen op één dag, we zouden later wel zien wat het vervolg was, leuk om elkaar eens te spreken, en je vond het niet erg dat

ik *Bezonden rood* nooit had gelezen, terwijl ik me schaamde omdat je mij wel had gelezen, zonder teiltjeswens, ook dat nog.

Het was me nog niet vaak overkomen: praten met een beroemde schrijver die in niets de schrijver uithing, laat staan de gelauwerde schrijver, hardop mijmerend over zoveel ominieuze toeval en wat daar de mogelijke betekenis van kon zijn. Ook geen krokodillentranen omdat twee gestoorde piloten jouw finest hour zo nodig hadden moeten verpesten – niets.

Terwijl ik dit schrijf, bedenk ik: het is maar goed dat Joost Zwagerman dit nooit heeft geweten, en nu ook nooit meer kan lezen. Hoezeer ik zijn dood ook betreur. Een paar jaar na onze ontmoeting zou hij mij in een *Volkskrant*-artikel verwijten dat ik tijdens de brute moord op Theo van Gogh wel erg veel met mijn verjaardag was bezig geweest; dit op grond van het (na)zomerdagboek *Barsten*, dat ik op verzoek had geschreven. Ik had in dat dagboek gewoon, – nou goed, geconstrueerd – eerlijk willen zijn. Op 2 november ben ik nu eenmaal jarig, er waren cadeautjes, en felicitaties, een feestontbijt, taartjes en bezoek waar ik blij mee was, en het leek me nogal schijnheilig om die vreugde alsnog te censureren. Dit was zoals het was.

(Zelfs zwaar getraumatiseerde, hulpvaardige, activistische, immer bezorgde Syrische vrienden zeggen, weet ik inmiddels, een verjaardag of bruiloft ook niet